Archive of SID

تحلیل مدل ضریب تکاثر در توسعه صنعت گردشگری در استان آذربایجان شرقی

تاریخ دریافت : ۱۳۸۷/۱۲/۲۱
تاریخ پذیرش نهایی : ۱۳۸۸/۲/۸

مهین نسترن * - رامین رضایی شهابی **

چکیده

شکی نیست که صنعت گردشگری در دنیای امروز از جایگاه ویژه‌ای میان عوامل رشد و توسعه اقتصادی کشورها برخوردار است. آمار نشان می‌دهد آمریکا با نزدیک به ۶ میلیارد دلار، بالاترین درآمد حاصل از گردشگری را به خود اختصاص داده است و پس از آن کشورهای اسپانیا و فرانسه در رتبه‌های بعدی قرار دارند. صنعت توریسم به عنوان یک عامل اقتصادی عمده و بسیار موثر در سال‌های اخیر بسیار مورد توجه قرار گرفته و به این علت سعی فراوان می‌شود که حتی‌الامکان از عوامل موثر در کاهش جریان توریسم جلوگیری به عمل آمده و امکانات لازم جهت رشد و توسعه جهانگردی در کشور فراهم شود. از جمله مزایایی که صنعت توریسم از نقطه نظر اقتصادی دارد، گستردگی زمینه اشتغال در آن است. توریسم پول و جمعیت را از مراکز تمرکز و ثقل صنعتی به سوی روستاها و مناطق طبیعی با جاذبه‌های متنوع می‌کشاند و به لحاظ این که پول توریست نیز همچون خود او در حال حرکت و جریان است، هر واحد پول توریست بر حسب درجه رشد اقتصادی کشورها از ۳ تا ۱۰ بار در سال دست به دست می‌گردد، لذا صنعت توریسم موجب به وجود آمدن بازده مضاعف در اقتصاد کشور میزبان می‌شود. صنعت توریسم در سطح بین‌المللی و در کشور ما در حال توسعه سریع است. می‌توان گفت یکی از اقتصادهای جایگزین اقتصاد نفت، صنعت توریسم می‌باشد که باب بسیار مناسبی را برای توسعه می‌گشاید ولی فعالیت در این زمینه نیازمند برنامه‌ریزی از هم اکنون برای فردا است. گنجینه‌های معماری باستانی و تاریخی که در گستره استان آذربایجان شرقی پراکنده‌اند به همراه زیبایی‌های سحرانگیز این استان مجموعه‌ای ارزشمند برای جذب توریست‌های داخلی و خارجی به وجود آورده است. قرارگیری استان آذربایجان شرقی در مسیر جاده ابریشم و مسیر اروپا-آسیای‌شرقی، طبیعت زیبای منطقه، همجواری با کشورهای آسیای میانه، برخورداری از منطقه آزاد تجاری جلفا و برخورداری از بزرگ‌ترین بازار سرپوشیده و مسقف جهان موقعیت استان را از نظر توریستی دارای اهمیت فراوانی نموده است. ۵۳۳ جاذبه شناخته شده و ۲۵۸ جاذبه طبیعی در سطح استان حاکی از اهمیت تاریخی و طبیعی آذربایجان‌شرقی به عنوان یک قطب توریستی می‌باشد. این در حالی است که امکانات گردشگری موجود به تنهایی قادر به تأمین نیازهای رو به افزایش توریست‌ها در استان نیست و استان آذربایجان شرقی با چالش‌های عدیده‌ای در این زمینه مواجه است. روش تحقیق در این مقاله توصیفی- تحلیلی، استنباطی با تکیه بر روش قیاسی بوده و از شیوه‌های مصاحبه، پرسشگری، مشاهده و تکیه بر آمار و اطلاعات ادارات و سازمان‌های مرتبط و استفاده از نرم افزارهای مختلفی بوده است. در این مقاله ابتدا انواع مدل‌های مورد استفاده در برنامه‌ریزی توریسم معرفی گردیده و سپس با توجه به اهمیت درآمدزایی توریسم به مدل ضریب تکاثری توریسم پرداخته شده است و سعی در ارائه ضریب‌تکاثر اقتصادی با توجه به آمار هتل‌های استان آذربایجان‌شرقی شده است.

واژگان کلیدی:

صنعت توریسم، برنامه‌ریزی، ضریب تکاثر، مدل.

* استادیار گروه شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان Email:Dr-nastaran1@yahoo.com
**کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه هنر اصفهان

www.SID.ir

Archive of SID

۱. طرح مساله

صنعت توریسم در سطح بین‌المللی و در کشور ما در حال توسعه سریع است؛ *یکی از اقتصادهای جایگزین اقتصاد نفت، صنعت توریسم می‌باشد که باب بسیار مناسبی را برای توسعه می‌گشاید.* این کار نیازمند دسترسی به روش‌ها و مدل‌هایی است که بتواند کار برنامه‌ریزی را تسهیل نماید. طبیعت و حجم صنعت توریسم و مسافرت‌ها در ۴۰ سال گذشته بسیار متحول گشته است. اکنون در دهه پایانی سده بیستم، توریسم به صورت بزرگ‌ترین صنعت جهان درآمده و درآمدهای حاصل از آن بیش از چند صد میلیارد دلار است که بیشتر از صنایع نفت، اتومبیل و صنایع شیمیایی می‌باشد و به نظر می‌رسد الگوی رشد آن به گونه‌ای است که تا پایان این قرن بزرگ‌ترین صنعت صادراتی جهان خواهد شد. هر گونه برنامه‌ریزی توسعه صنعت توریسم نیازمند آن است که بر شرایط و اوضاع و احوال خاص ملی، منطقه‌ای و محلی استوار باشد که خود مستلزم دسترسی به مدل‌های پیشرفته‌ای برای تحلیل و برنامه‌ریزی می‌باشد.

۲. روش تحقیق

روش مورد استفاده در این مقاله مبتنی بر روش تحلیلی-استنباطی، با استفاده از مدل ضریب تکاثر می‌باشد. هم‌چنین روش کتابخانه‌ای و پیمایشی نیز در جمع‌آوری آمار و اطلاعات لازم درخصوص مبحث مورد بررسی از دیگر روش‌های مورد استفاده در این مقاله است.

مدل‌های مورد استفاده محققان و برنامه‌ریزان صنعت توریسم از مدل‌های متعددی جهت برنامه‌ریزی صنعت توریسم استفاده می‌کنند که تعدادی از آنها به شرح زیر می‌باشد:

۱- مدل جاذبه (اصل این مدل از قانون جاذبه نیوتن اقتباس شده است)
۲- مدلCampbell برای سفرهای تفریحی و گذراندن اوقات فراغت
۳- مدل Miossec در مورد فضای توریستی
۴- مدل Mariot در مورد جریان توریست بین دو منطقه
۵- مدل Pearce در مورد جریان‌های درون شهری و برون شهری توریستی
۶- مدل بسته توریسم در اقتصاد حاشیه‌ای از Britton
۷- مدل‌های تکاملی در صنعت و برنامه‌ریزی توریسم از Plog
۸- مدل‌های مبدأ– مقصد و سلسله مرتبه‌ای فضایی از Lund gren
۹- مدل شاخص تابع سفر از Defert
۱۰- مدل محاسبه تمایل به سفر و فراوانی آن
۱۱- مدل ضریب تکاثر اقتصادی توریسم

از مشکلات عمده صنعت توریسم در کشورهای در حال توسعه و به خصوص کشور ما نبود آمار و اطلاعات ضروری برای استفاده در این مدل‌ها می‌باشد. با توجه به آمار و اطلاعات کم أخذ شده راجع به توریسم استان آذربایجان‌شرقی حتی‌الامکان سعی در استفاده از مدل ضریب تکاثر اقتصادی توریسم در این مقاله شده است (غازی،۱۳۷۴:۱۴۴).

۳. ضریب تکاثری توریسم

ضریب تکاثر توریسم اندازه‌گیری اثرات اقتصادی مطلوب توریسم می‌باشد. این ضریب نشت درآمد توریسم به بیرون از ساختار اقتصاد و آثار غیرمستقیم ایجاد شده در اقتصاد را اندازه‌گیری کرده و به صورت نسبت بیان می‌کند. به عنوان مثال ضریب تکاثر درآمدی در بیشتر موارد بین ۰/۴ تا ۲ درصد است. در اقتصادهای بزرگ که متنوع و گسترده هستند ضریب تکاثر درآمد در بالاترین حد بین ۱/۵ تا ۲ درصد است و در اقتصادهایی که از تنوع کمتری برخوردارند این ضریب حدود ۰/۵ درصد می‌باشد. چنین اقتصادهایی که ضریب تکاثر پائینی دارند، نیازمند وارد کردن بسیاری از کالاها بوده و در نتیجه خروج نقدینگی از کشور بالاتر خواهد بود.

www.SID.ir

Archive of SID

در محاسبات اقتصادی توریسم به دو ضریب فزاینده اشاره می‌شود که اولی ضریب افزایش درآمد نام دارد و دیگری ضریب افزایش اشتغال است. ضریب افزایش درآمد در توریسم سبب افزایش ثروت و ضریب افزایش اشتغال سبب افزایش مشاغل، خاصه در بخش ساختمان و خدمات‌رسانی می‌شود (داس ویل، راجر، ۱۳۷۹ : ۱۵۴).

شکل۱: تقسیمات سیاسی استان آذربایجان‌شرقی

نکاتی درباره اثر تکاثری

در یک اقتصاد معیشتی، از جمله اقتصادی که در یک منطقه کمتر توسعه یافته مشاهده می‌شود، افزایش هر دلار جدید اثر تکاثری نامحسوس خواهد داشت این اقتصاد دارای "میل شدیدی به واردات" است، بدین ترتیب بخش اعظم پول مورد نظر قبل از آن که اثرات تکاثری داشته باشد، از عرصه اقتصاد خارج می‌شود. در اقتصاد توسعه یافته‌ای همچون اقتصاد کشور کانادا، میزان این نشت اندک است و دلارهای حاصل از گردشگری، پیش از آن که به طور کامل مصرف شوند، اثر محرکی در حدود ایجاد ۲/۵ دلار خواهند داشت. (یعنی اثر تکاثری به میزان ۲/۵) در جدول شماره (۱) ضریب اثر تکاثری درآمد حاصله از گردشگری برای تعدادی از کشورها نشان داده شده است. این کشورها را می‌توان مطابق میزان وابستگی آن‌ها به واردات کالاها و خدمات و میل آن‌ها به واردات گردشگری طبقه‌بندی کرد (بول، آدریان، ۱۳۷۹ : ۱۴۸).

جدول ۱: ضریب تکاثری درآمد گردشگری

مبدأ	ضریب تکاثر درآمدی شخصی	مبدأ	ضریب تکاثر درآمدی شخصی
ترکیه	۱/۹۶	ایرلند شمالی	۱/۱۰
بریتانیا	۱/۷۳	ایسلند	۰/۶۴
جمهوری ایرلند	۱/۷۲	هنگ کنگ	۱/۰۲
مصر	۱/۲۳	جمهوری دومینیکن	۱/۲۰
جامائیکا	۱/۲۳	قبرس	۱/۱۴

ماخذ : Feletcher , 1993 : 669

www.SID.ir

Archive of SID

۴. اثرتکاثری مخارج توریسم

پول جدید به هر شکلی که وارد اقتصاد یک کشور شود (اعم از سرمایه‌گذاری، مخارج یا کمک‌های دولتی، پول‌هایی که کارگران از خارج به نزد خانواده‌هایشان می‌فرستند و یا مخارج گردشگری)، نه یک بار بلکه چندین بار در تحریک و جان بخشیدن به اقتصاد موثر می‌افتد زیرا مجدداً در داخل کشور صرف مخارج گوناگون می‌شود و این همان"اثر تکاثر" است.

جان مینارد کینز، اقتصاددان مشهور انگلیسی و ر.ک.کان معتقد بودند رشد اقتصادی که خود ناشی از سرمایه‌گذاری است، در آینده می‌تواند ایجاد اشتغال و درآمد نماید. افزایش صادرات موجب وارد شدن پول به داخل کشور می‌شود. به لحاظ اقتصادی، درآمد حاصل از جهانگردان خارجی برای هر کشوری در حکم صادرات محسوب می‌شود. کینز صادرات را در حکم تزریق خون و حیات به اقتصاد می‌دانست، تزریقی که موجب افزایش رشد اقتصادی می‌شود تأثیر این تزریق از طریق افزایش مخارج داخلی نمایان می‌شود. بدین‌ترتیب پول جدید در اقتصاد باقی خواهد ماند، زیرا همواره در آن مصرف خواهد شد. بخشی از این پول به واسطه نشت آن به شکل پس‌انداز، مالیات‌ها و واردات، به زودی ارزش محرک خود را از دست خواهد داد. هرچه میزان این نشت بیشتر باشد، از میزان تکاثری آن کاسته می‌شود. پس‌اندازهایی که بلافاصله سرمایه‌گذاری مجدد نشوند، موجب کاهش تقاضای کالاها و خدمات خواهند شد. مادامی که مالیات‌ها نیز مجدداً صرف مخارج مختلف نشوند، از کارایی اقتصادی پول جدید خواهند کاست. واردات در حکم نشت پول در اقتصاد قلمداد می‌شود، زیرا پول پرداختی بابت واردات، محرک اقتصاد داخلی نخواهد بود. کینز معتقد بود که رشد اقتصادی زمانی حاصل خواهد شد که میزان تزریق پول به اقتصاد از میزان نشت آن بیشتر باشد (بول،آدریان،۱۳۷۹ :۱۵۲).

اثر تکاثری اشتغال: حامیان صنعت گردشگری منافع اقتصادی حاصل از آن را در بیانی ساده این گونه مطرح می‌کنند: کل دریافت‌های دلاری، حقوق و دستمزد، مشاغل ایجاد شده، درآمدهای مالیاتی و استقرار نهادهایی جدید. در جدول (۲) مطالعه انجام شده از سوی مرکز بررسی داده‌های مسافرتی ایالات متحده در سال ۱۹۸۹ منعکس شده است که نشان دهنده اثر سالیانه ورود ۱۰۰ گردشگر در هر روز به ایالات متحده می‌باشد. در یکی از مطالعات اخیر انجام شده در مورد آثار اقتصادی گردشگری در مکزیک نشان داده شده که در ازای ۸۰۰۰۰ دلار سرمایه‌گذاری در گردشگری ۴۱ شغل ایجاد می‌شود. یعنی ۲۵ شغل بیش از همان میزان سرمایه‌گذاری در صنعت نفت و ۲۶ شغل بیش از سرمایه‌گذاری در تولید محصولات فلزی (M.E.Bονδ ανδ Θ.P.Λαδμαν,1972:37).

جدول ۲: اثرسالیانه ورود ۱۰۰ گردشگر اضافی در روز بر جامعه ایالات متحده

اثر مستقیم	آثارکلی
۱۵۷۰۰۰۰ دلار خرده فروشی و ارائه خدمات به بازدیدکنندگان.	۲۹۹۰۰۰۰ دلار دریافتی در صنایع اقتصادی مختلف.
۳۲۷۰۰۰ دلار حقوق و دستمزد.	۵۷۵۰۰۰ دلارحقوق و دستمزد.
۲۹ شغل جدید در صنعت مسافرت که درآمد اضافی برای ۲۳ خانوار به تعداد ۶۰ نفر فراهم کرد.	۶۶ شغل جدید که درآمدهای اضافی برای ۵۳ خانوار به تعداد ۱۳۹ نفر فراهم کرد.
۱۳۴۰۰۰ دلار درآمد مالیاتی محلی و ایالتی که برای تامین مایحتاج ۳۳ کودک دبستانی کفایت می‌کرد.	۲۱۷۰۰۰ دلار درآمد ایالتی و محلی که برای تامین مایحتاج ۵۳ کودک دبستانی کفایت می‌کرد.
استقرار ۲ نهاد جدید برای ارائه خدمات یا خرده فروشی.	استقرار ۵ نهاد جدید برای ارائه خدمات یا خرده فروشی.

ماخذ : M.E.Bond and J.R.Ladman,1972:48

درگزارش توسعه مسافرت در کنتاکی که در جدول شماره (۳) نشان داده شده است، اثر ورود سالیانه ۱۰۰ گردشگر در روز بر متوسط جامعه کنتاکی محاسبه شده است. در بریتانیا برآورد شده است که در ازای هر۱۰۰ شغلی که به واسطه گردشگری مستقیماً ایجاد می‌شود، ۳ الی ۴ شغل به طور غیر مستقیم ایجاد می‌گردد.

www.SID.ir

Archive of SID

جدول۳: اثرسالیانه ورود ۱۰۰ گردشگر اضافی در روز بر جامعه کنتاکی

اثرمستقیم	آثارکلی
۱۰۰۶۶۷۰ دلارفروش صنایع خدماتی و خرده فروشی .	۷۸۶۷۷۸۱ دلار دریافت‌های بنگاه‌های اقتصادی.
۲۹۹۶۶۸ دلار درآمد دستمزدی و ۳۶ شغل جدید در صنعت مسافرت.	۵۹۲۵۱۳ دلار درآمد دستمزدی و ایجاد۵۶ شغل جدید.
۷۰۸۹۸ دلار دریافتی بابت مالیات‌های ایالتی و برای تامین مایحتاج ۳۷ کودک دبستانی .محلی که کفایت می‌کرد	۱۲۵۲۷۶ دلار دریافتی مالیات محلی و ایالتی که برای تامین مایحتاج ۶۶ کودک دبستانی کفایت می‌کرد.
افزایش جمعیت به میزان ۶۵ نفر.	افزایش جمعیت به میزان ۱۰۲ نفر.
۲۴ خانو ارجدید.	۲۷ خانوار جدید.
۸۴۰۰۰ دلار افزایش در سپرده‌های بانکی.	۱۴۹۰۰۰ دلار افزایش در سپرده‌های بانکی.
استقرار۲ نهاد جدید برای خرده فروشی و خدمات.	استقرار ۴ نهاد جدید فعال در عرصه اقتصادی.

ماخذ : M.E.Bond and J.R.Ladman,1972: 50

ضریب تکاثری فروش و تولید: کل فروش یا تولیدی که به دنبال مخارج اولیه ایجاد می‌شود (به صورت نسبت برآورد می‌شود) اندازه‌گیری می‌کند. بدین ترتیب از ۱۰۰ دلاری که یک گردشگر برای یک وعده غذا هزینه می‌کند در مرحله دوم ۵۰ دلار توسط پیش خدمت رستوران- خارج از دستمزدش- برای لباس هزینه می‌شود و در مرحله سوم ۲۵ دلار دیگر توسط لباس فروش در فروشگاه‌های بزرگ خرج می‌شود. کل مبلغ ۱۷۵ دلار نسبت به ۱۰۰ دلاری که در ابتدا هزینه شده دارای ضریب تکاثری برابر با ۱/۷۵ است.

ضریب تکاثری درآمد: تا حدی پیچیده‌تر بوده و رابطه بین مخارج گردشگری و تغییرات تبعی درآمد را به شکل زیر محاسبه می‌کند:

$\frac{1}{1-BC}$

A = درصد مخارج گردشگری باقیمانده در منطقه پس از تعدیل که در آن

B = درصدی از درآمد شهروندان که برای کالاها و خدمات محلی هزینه می‌شود.

C = درصدی از مخارج شهروندان که به عنوان درآمد محلی (بعد از تعدیل) ایجاد می‌شود.

بنابراین اگر ۵۰ درصد مخارج گردشگری بعد از تعدیل در مرحله اول، باقی بماند و ۶۰ درصد درآمد به طور محلی هزینه شود و ۴۰ درصد درآمد محلی باشد، آنگاه ضریب تکاثری درآمد برابر خواهد بود با :

$$0/5 * \frac{1}{(1-0/6*0/4)} = 0/65$$

ضریب تکاثری اشتغال: عبارت است از نسبت اشتغال مستقیم و ثانویه ایجاد شده به وسیله هزینه‌های اضافی گردشگری تنها برای اشتغال مستقیم، بنابراین، اگر ۱۰۰ شغل جدید در صنعت گردشگری به ۱۲۰ شغل افزایش یابد، ضریب تکاثری برابر $\frac{120}{100}$ یا $1/2$ خواهد شد (لی،جان،۱۳۷۸ : ۶۰- ۵۹).

۵. استخراج مدل ضریب تکاثری توریسم در استان آذربایجان‌شرقی

برای به‌دست آوردن ضریب تکاثر اقتصادی استان آذربایجان‌شرقی با توجه به آمار و ارقام موجود از فاکتور تعداد درجه هتل‌ها استفاده شده است به این معنا که هرچه تعداد هتل‌های با درجه بالا در استان زیاد باشد، با توجه به کیفیت مطلوب خدمات ارائه شده به توریست‌ها و آرامش و رفاه بیشتر توریست‌های بیشتری جذب خواهند شد، مدت اقامت گردشگر طولانی‌تر خواهد بود این بدین معناست که درآمد و سود بیشتری ایجاد خواهد شد.

www.SID.ir

Archive of SID

اطلاعات مربوط به هتل‌های استان آذربایجان‌شرقی در سال۱۳۸۶ با احتساب هتل‌های در حال احداث (۴هتل در حال احداث) تعداد ۲۶ هتل در استان آذربایجان شرقی بوده است که ۱عدد هتل ۵ ستاره، ۱عدد هتل ۴ستاره، ۴عدد هتل ۳ستاره، ۷عدد هتل۲ستاره و ۹عدد هتل۱ستاره می‌باشد.

جدول ۴: گردشگران خارجی و داخلی استفاده کننده از هتل‌های استان آذربایجان شرقی

سال	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶ (۶ماه اول)
توریست داخلی	۱۱۳۵۶۳	۱۱۶۹۸۴	۱۰۷۰۲۹	۴۹۹۲
توریست خارجی	۱۱۶۵۷	۱۳۲۶۳	۱۱۳۸۷	۱۰۲۵

ماخذ : سازمان میراث فرهنگی وگردشگری آذربایجان شرقی۱۳۸۶

در سال ۱۳۸۳تعداد۲۱ هتل در استان آذربایجان‌شرقی بوده که از این تعداد۱عدد هتل۵ ستاره، ۴عدد هتل۳ ستاره، ۷عدد هتل۲ ستاره و ۹عدد هتل۱ ستاره می‌باشد.

درسال۱۳۸۴ تعداد۲۲ هتل در استان آذربایجان‌شرقی بوده است که ۱عدد هتل۵ ستاره، ۱عدد هتل۴ستاره، ۴عدد هتل۳ ستاره، ۷عدد هتل۲ ستاره و ۹عدد هتل۱ ستاره می‌باشد.

در سال ۱۳۸۵ تعداد۲۲ هتل در استان آذربایجان‌شرقی بوده است که ۱عدد هتل۵ ستاره، ۱عدد هتل۴ستاره، ۴عدد هتل۳ ستاره، ۷عدد هتل۲ستاره و ۹عدد هتل۱ستاره می‌باشد (سازمان میراث فرهنگی وگردشگری آذربایجان شرقی،۱۳۸۶).

مدل ضریب تکاثر توریسم در استان آذربایجان‌شرقی

برای به‌دست آوردن یک ضریب درجه‌ای که بتوان آن را درضریب تکاثر به کاربرد، ابتدا میانگین درجه هتل‌های استان را به دست می‌آوریم:

جدول ۵: تعداد هتل و درجه آنها در استان آذربایجان‌شرقی در سال ۱۳۸۶

هتل	اتل گلی	تبریز	گستر ش	دریا	شرفخانه	دریای مراغه	لاله بناب	مهمان سرای مرند	آذربایجان	قدس	سینا	گلشن رز	نگین	ایران	پارک	پارک ملت تبریز	مروارید	ارک	کوثر	مهمان‌سرای سراب	مهمان سرای جلفا	سولمازمیانه	باتیک	ابوذر	هنر	اهر	میانگین
درجه	۵	۴	۳	۳	۳	۳	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۲	۴	۳	۳	۵۶

ماخذ : سازمان میراث فرهنگی وگردشگری آذربایجان شرقی،۱۳۸۶

جدول۶: هتل‌های در حال احداث در استان

هتل	باتیک	ابوذر	هنر	اهر
درجه	۲	۴	۳	۳

ماخذ : سازمان میراث فرهنگی وگردشگری آذربایجان شرقی،۱۳۸۶

فرمول ضریب تکاثری توریسم $\frac{1}{1-d-n}$

d = جمع ضریب تکاثری سال‌های مورد نظر

n = هتل‌های درحال احداث

M = میانگین درجه هتل‌ها

G = بالاترین درجه هتل

T= $\frac{M}{G}$ ضریب تکاثری هرسال

F = تعداد هتل

www.SID.ir

Archive of SID

میانگین درجه هتل درسال ۱۳۸۳ $M_{1383}:\frac{(1*5)+(4*3)+(7*2)+(9*1)}{F}=\frac{40}{21}=1.90$

۱/۹۰ را تقسیم بر بالاترین درجه هتل می‌کنیم تا مخرج فرمول ضریب تکاثر عددی بین ۰ تا ۱ باشد.

$T=\frac{M}{G}=\frac{1.90}{5}=0.38$

میانگین درجه هتل درسال ۱۳۸۴ $M_{1384}:\frac{(1*5)+(1*4)+(4*3)+(7*2)+(9*1)}{F}=\frac{44}{22}=2$

۲ را تقسیم بر بالاترین درجه هتل می‌کنیم تا مخرج فرمول ضریب تکاثر عددی بین ۰ تا ۱ باشد.

$T=\frac{M}{G}=\frac{2}{5}=0.40$

میانگین درجه هتل درسال ۱۳۸۵ $M_{1385}:\frac{(1*5)+(1*4)+(4*3)+(7*2)+(9*1)}{F}=\frac{44}{22}=2$

۲ را تقسیم بر بالاترین درجه هتل می‌کنیم تا مخرج فرمول ضریب تکاثر عددی بین ۰ تا ۱ باشد.

$T=\frac{M}{G}=\frac{2}{5}=0.40$

میانگین درجه هتل درسال ۱۳۸۶ $M_{1386}:\frac{(1*5)+(2*4)+(6*3)+(8*2)+(9*1)}{F}=\frac{56}{26}=2.15$

۲.۱۵ را تقسیم بر بالاترین درجه هتل می‌کنیم تا مخرج فرمول ضریب تکاثر عددی بین ۰ تا ۱ باشد.

$T=\frac{M}{G}=\frac{2.15}{5}=0.43$

$n=\frac{\text{هتل های جدید}}{F}=\frac{4}{26}=0.15$

n: درسال ۱۳۸۶، ۴ هتل جدید آماده بهره‌برداری می‌باشد. لذا با احتساب ۲۲ هتل موجود جمعاً ۲۶ هتل موجود بوده ۴ هتل جدید را بر مجموع تعداد هتل‌ها تقسیم نموده تا عددی بین ۰ تا۱ به دست آید.

هرچه‌قدر هتل‌های جدید بیشتر باشد توریست‌های بیشتری جذب خواهد شد و در نتیجه اثر تکاثری بیشتری بر درآمد ملی خواهد گذاشت، برای به دست آوردن ضریب تکاثری درجه هتل‌های استان آذربایجان‌شرقی ما ابتدا میانگین درجه هتل‌های استان را در هر چهار سال به دست آورده و حاصل آن را بر بزرگترین درجه هتل تقسیم نموده تا عددی بین ۰ تا ۱ به دست آید و در مخرج فرمول ضریب تکاثری می‌گذاریم.

ضریب تکاثر توریسم $\frac{1}{1-d-n}$

$d=\frac{T_{1383}+T_{1384}+T_{1385}+T_{1386}}{4}=0.4$

ضریب تکاثری توریسم $\frac{1}{1-d-n}=\frac{1}{1-0.4-0.15}=\frac{1}{0.45}=2.22$

با توجه به عدد به دست آمده مقدار پولی که یک توریست در هتل خرج می‌کند ۲.۲۲ برابر در تولید ناخالص ملی تأثیر خواهد گذاشت.

www.SID.ir

Archive of SID

جمع‌بندی

استان آذربایجان‌شرقی با دارا بودن مناطق و آثار توریستی بی‌شمار و قرار گرفتن در مسیر ارتباطی اروپا و جاده ابریشم و نیز هم‌جواری با کشورهای تازه استقلال یافته از موقعیت استراتژیکی مهمی در منطقه برخوردار است. اهمیت این موضوع در مقایسه با سایر مناطق ایران در ارتباط با صنعت توریسم بسیار مهم است. درآمد سرشاری که توریست‌های وارده به منطقه می‌تواند ایجاد کند، لزوم برنامه‌ریزی هدفمند و اصولی را جهت توسعه توریسم ضروری می‌سازد. با توجه به گستردگی مناطق توریستی در سطح استان آذربایجان‌شرقی و تمرکز شدید امکانات و تجهیزات توریستی در مرکز استان و کمبود امکانات در سایر شهرستان‌های استان سیاست‌های اقتصادی استان می‌تواند به سوی عدم‌تمرکزگرایی و تخصیص امکانات، تجهیزات رفاهی و خدماتی به سایر نقاط استان باشد. با توجه به آمار موجود در زمینه هتل‌های استان از کل ۲۶ هتل در سطح استان آذربایجان‌شرقی ۷ هتل در شهرستان‌های استان بوده و ۱۹ هتل در شهر تبریز واقع شده است که این موضوع کمبود شدید امکانات اقامتی و رفاهی را در شهرستان‌های استان نشان می‌دهد. بیشتر هتل‌های موجود استان نیز از کیفیت پایینی برخوردار بوده و کیفیت مطلوبی برای ارائه خدمات به توریست‌های خارجی را ندارند. راهکارهای ارائه شده در این مقاله می‌تواند به توسعه هرچه بیشتر صنعت توریسم در استان آذربایجان‌شرقی کمک کند.

پیشنهادات

- افزایش تعداد هتل‌ها در سطح استان بویژه در مناطق مرزی با استعداد بالای جذب توریست.
- افزایش کیفیت هتل‌های موجود در سطح استان و تخصیص امکانات و تسهیلات ویژه به هتل‌داران استان از سوی مسئولین.
- جلب مشارکت بخش خصوصی در سطح استان برای سرمایه‌گذاری در صنعت توریسم و هتلداری.
- توسعه، تجهیز و تقویت زیرساخت‌ها، تسهیلات و امکانات توریستی در مناطق توریستی استان از طریق راهکارهای ویژه از جمله وضع معافیت‌های مالیاتی و اعطای اعتبارات بلندمدت و کم بهره.
- ایجاد زیر ساخت‌ها و تجهیزات خدماتی و رفاهی در مناطق محروم دارای پتانسیل بالای گردشگری استان.

منابع:

داس ویل، راجر (۱۳۷۹) "**مدیریت جهانگردی**" محمد اعرابی و داود ایزدی، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان آذربایجان شرقی (۱۳۸۲) "**طرح آمارگیری از ظرفیت مهمان‌خانه‌های سراسرکشور**"تهران.
لی، جان (۱۳۸۷) "**گردشگری و توسعه در جهان سوم**" عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری و معصومه‌السادات صالحی امین، تهران، شرکت چاپ و نشر بازرگانی.
بول، آدریان (۱۳۷۹) "**اقتصاد سفر و جهانگردی**" علی اعظم محمد بیگی، تهران، موسسه فرهنگی آینده پویان.

Fletcher,J (1993) "**Input-Output Analysis and Tourism Impact Studies**" Annals of Tourism: Research. New York, Van Nostrand Reinhold.
Goeldner,Charles (1990) "**Tourism Principles, Practices, Philosophies**" New York, John Wiley and sons.
Madrid (1992) "**World Tourism Organization**" New York, Nebraska Journal of Economics and Business.
M.E.Bond and J.R.Ladman (1972) "**Tourism: A Strategy for Development**" Nebraska Journal of Economics and Business.

www.SID.ir